

Obvezni književni tekstovi

Hrvatska književnost

Držić, Marin, *Novela od Stanca*

Gundulić, Ivan, *Dubravka*

Kranjčević, Silvije Strahimir, izbor iz poezije

Krleža, Miroslav, *Gospoda Glembajevi*

Marinković, Ranko, *Kiklop*

Matoš, Antun Gustav, *Camao, Cvijet sa raskršća, Kip domovine 188**

Mažuranić, Ivan, *Smrt Smail-age Čengića*

Nazor, Vladimir, izbor iz poezije

Novak, Vjenceslav, *Posljednji Stipančići*

Šenoa, August, *Prijan Lovro*

Šimić, Antun Branko, izbor iz poezije

Ujević, Tin, izbor iz poezije

Svjetska književnost

Baudelaire, Charles, izbor iz poezije

Calderón de la Barca, Pedro, *Život je san*

Camus, Albert, *Stranac*

Dostojevski, Fjodor Mihajlovič, *Zločin i kazna*

Goethe, Johann Wolfgang, *Patnje mladog Werthera*

Kafka, Franz, *Preobražaj*

Petrarca, Francesco, izbor iz poezije

Shakespeare, William, *Hamlet*

Sofoklo, *Antigona*

SOFOKLO "ANTIGONA"

- najveći grčki tragičar
- tragedija u 7 činova
- **TRAGEDIJA** – dramska vrsta u kojoj glavni lik smrtno stradava
- vrijeme radnje: 444. pr. Krista;
- mjesto radnje: Teba
- tema: sukob pojedinca (Antigone) i vlasti (Kreonta)
- likovi:

ANTIGONA - Edipova kći (Edip - bivši kralj Tebe koji se nakon osobne tragedije oslijepio i otišao iz Tebe) odvažna, hrabra, suprotstavila se vlasti

- prati ju očevo prokletstvo (Edip je u neznanju ubio vlastitog oca Laja i oženio se vlastitom majkom Jokastom)
- pokopala je brata Polinika iako je Kreont zabranio njegov pokop
- sestrińska ljubav i religiozna obveza (pokojnika se mora prekriti zemljom kako bi mu duša našla mir u podzemnom svijetu - Hadu) ne dopuštaju joj da bratovo tijelo ostavi divljim psima – božanski zakon važniji joj je od zemaljskog
- njena propast je neizbježna: ako ne sahrani brata, krši božanski zakon, a ako ga sahrani, krši ljudski
- kazna koja slijedi: živu su je zatvorili u kraljevsku grobnicu
- na kraju si oduzima život kako bi si prikratila muke

KREONT- tebanski kralj, Antigonin ujak, tiranin

- izdaje naredbu da će onaj tko sahrani Polinika biti osuđen na smrt (Polinik se borio protiv Tebe) – tom naredbom izaziva gnjev bogova

IZMENA - Antigonina sestra, plaha, mirna, pokorava se Kreontovoj naredbi

HEMON - Kreontov sin, Antigonin zaručnik

- pokušava spasiti Antigonu, no pronalazi je mrtvu
- u očajanju oduzima si život

EURIDIKA - Kreontova žena, ubija se saznajući za tragičnu sinovu smrt

ETEOKLO I POLINIK - Antigonina i Izmenina braća, pogibaju u borbi za prijestolje

TIRESIJE – tebanski prorok, proriče Kreontu tragediju

- tragediju pokreće sukob između Antigone i Kreonta - imaju različit sustav vrijednosti:

ANTIGONA

1. važniji joj je božanski zakon (time krši zemaljski zakon)
2. na prvom mjestu joj je obitelj (ljubav prema bratu)
3. vodi je ljubav

KREONT

1. važniji mu je zemaljski zakon (time krši božanski zakon)
2. na prvom mjestu mu je domovina (mržnja prema neprijatelju)
3. vodi ga mržnja

Predrenesansa i humanizam

Francesco Petrarca [Frančesko Petrarka] (1304.- 1374.) “Kanonijer”

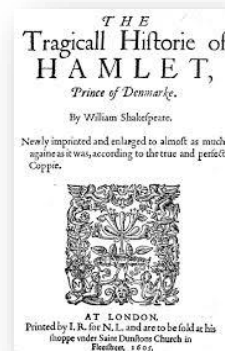
- kanonijer – pjesmarica; Kanonijer – zbirka ljubavnih pjesama
- talijanski pjesnik
- inspiracija: nesretna ljubav prema Lauri
- na Kanonijeru je Petrarca radio gotovo cijeli život (od 1327. kada je sreo Lauru)
- Kanonijer je podijeljen u 2 dijela: 1. Za života gospđe Laure
2. Poslije smrti gospđe Laure
- u pjesmama govori o:
 - neuzvraćenoj ljubavi
 - ljepoti voljene žene
 - prvom susretu
 - nedostižnosti voljene žene
 - svojoj boli i tuzi
- Petrarca je utemeljio pjesničku vrstu – sonet (Petrarkin ili talijanski sonet – 2 katrene + 2 tercine s rimom – abba abba cdc cdc)
- utemeljio je ideal ženske ljepote:
 - a) duga plava kosa
 - b) tanke crne obrve
 - c) crne, vedre oči
 - d) blijedo lice
 - e) zubi poput bisera
 - f) dugi, bijeli vrat
 - g) bujne grudi
 - h) graciozan hod
- po uzoru na Petrarku pišu mnogi europski pjesnici pa tako i hrvatski (Hanibal Lucić, Šiško Menčetić, Džore Držić)
- Petrarkini oponašatelji nazivaju se **petrarkisti**, a njegovo pjesništvo – **petrarkizam**

Renesansa u europskim književnostima

William Shakespeare (1564. – 1616.)

“Hamlet”

- engleski pjesnik i dramatičar.
- najveći tragičar svih vremena
- tragedija u 5 činova
- mjesto radnje: Danska
- vrijeme radnje: početak 17. st.
- tema: Hamletovo traganje za istinom
- osnovni motiv: osveta
- likovi:

- Hamlet** - danski kraljević, pokušava otkriti tko mu je ubio oca (glumi ludilo)
- razapet između unutrašnje senzibilnosti i grubosti vanjskog svijeta
 - duboko je razočaran u svijet, ljude i u sve vrijednosti u koje je do tada vjerovao – postaje pesimističan
 - osveta postaje jedini smisao njegova života
 - tip renesansnog čovjeka: istraživački duh, vjeruje samo činjenicama, kritičan

- Klaudije** - danski kralj, Hamletov stric i očuh, pohlepan, ubio Hamletova oca
- naručuje Hamletovo ubojstvo

Gertruda - danska kraljica, Hamletova majka

Polonije - kralj komornik (savjetnik) i glavni državni tajnik, kraljev doušnik

Ofelija - Polonijeva kći i Hamletova ljubav

Laert - Polonijev sin

Horacije – Hamletov prijatelj

- Shakespeareova tragedija raspravlja o pravdi i krivnji, o životu i smrti, o ljubavi i mržnji, o vjernosti i izdaji
- Hamletovo razmišljanje o životu i smrti – trpjeti ili ne trpjeti

- “*Bit ili ne biti – to je pitanje!
Je l’ dičnije za ljudski um sve pračke
I strjelice silovite sudbine
Podnositi il zgrabiti oružje,
Oduprijet se i moru jada kraj
Učinit? Umrjet- usnut, ništa više!
I usnuvši dokončati srca bol
I prirodnih još tisuć potresa...*”

- Hamlet se dvoumi između života i smrti: je li hrabrije podnositi životne nedaće ili umrijeti i riješiti se patnje
- nije siguran što ga čeka nakon smrti te odlučuje živjeti

Hrvatska renesansa Marin Držić

Novela od Stanca

- komedija
- riječ *novela* dubrovački je izraz za šalu – *Šala sa Stancem*
- mjesto radnje: 16. st., karnevalska noć
- mjesto radnje: Dubrovnik, *tamo gdje se Stanac prislonio uz fontanu uz mir*
- likovi: Stanac – stari seljak
Vlaho, Miho, Dživo – dubrovački mladići
- objesni dubrovački mladići odluče se našaliti sa starcem koji je došao u grad nešto prodati
- stari Stanac ne pronalazi prenoćište pa odlučuje prenoćiti uz gradsku fontanu
- Dživo se maskira i predstavlja Stancu kao bogati trgovac, priča mu kako je uz pomoć vila povratio mladost
- Stanac mu povjeruje te i sam želi ponovno postati mlad (zbog svoje mlade žene Mione)
- mladići se preoblače u vile i izvode sa Stancem šalu pomlađivanja

- suprotnosti koje se javljaju u djelu:

selo – grad

mladost – starost

- ideja djela: čovjekovu težnju za mladošću mogu ismijati samo mladi, jer su nesvjesni prolaznosti svoje mladosti
- pisac kritizira negostoljubivost Dubrovčana, kao i pojavu ljubavnog nemorala

Barok u hrv. književnosti

mjesto radnje	Dubrava (simbolizira Dubrovačku Republiku)
vrijeme radnje:	17. st.
motivi:	sloboda – nesloboda, pravda – nepravda, plemstvo – puk, mladost – starost
tema:	proslava dana slobode i vjenčanje Dubravke i Miljenka
likovi:	Dubravka –vila; simbolizira vlast, slobodu Miljenko – pastir; simbolizira plemstvo Grdan – stari, ružni pastir; simbolizira bogatu građansku klasu - osim vila i pastira u drami se pojavljuju i satiri (niža božanstva iz grč. mitologije: Gorštak, Divjak, Jeljenka i Vuk
kompozicija	3 čina
stih	11-erci i dvostruko rimovani 12-erci

IVAN GUNDULIĆ “DUBRAVKA”

Sadržaj:

- na dan sv. Vlaha trebaju se vjenčati najljepši pastir i najljepša vila: Miljenko i Dubravka
- Grdan potkupljuje suce i oni Dubravku dosuđuju njemu
- na nepravdu je ukazao bog Lero (na licu mu se pojavile suze, zidovi crkve počeli se tresti, a svijeće se ugasile)
- narod je uvidio nepravdu te pozvao Miljenka da pristupi Dubravki.
- pastoral završava **himnom slobodi**:

*“O lijepa, o draga, o slatka slobodo,
dar u kom sva blaga višnji nam Bog je do.
uzroče istini od naše sve slave, uresu jedini od ove Dubrave.
Sva srebra, sva zlata, svi ljudski životi
ne mogu biti plata tvoj čistoj ljepoti.”*

- na kraju, likovi daruju božicu slobodu darovima:

Miljenko – masline
Dubravka – ruže
Divjak – vilinsku odjeću
Jeljenka – med
Gorštak – sviralu
Vuk – čašu vina, smijeh

pastir Zagorko – plač, jauk i uzdahe

ROMANTIZAM

Johann Wolfgang Goethe

“Patnje mladog Werthera”

- najznačajniji njemački pisac romantizma
- roman je pisan u obliku pisama koja glavni lik šalje svom prijatelju Wilhelmu
- vrijeme radnje: potkraj 18. st.
- mjesto radnje: gradić W.
- tema: nesretna ljubav mladog Werthera
- roman možemo podijeliti na 3 dijela:
 1. Wertherova ljubav prema Lotti i spoznaja da ta ljubav nema budućnosti
 2. Wertherovo razočarenje u posao i ljubav
 3. Wertherovi posljednji dani uoči samoubojstva (osjećao se suvišnim)

- likovi:

Werther – mlad, obrazovan, osjećajan, omiljen među ljudima

- bavio se slikarstvom; ljubitelj književnosti
- ne snalazi se u životu, ljuti se na društvo puno nerazumijevanja
- u životu nije mogao naći ništa što ga u potpunosti zadovoljava te mu ljubav postaje opsesijom
- ljubav prema Lotti, koja nije mogla biti ostvarena, dovodi ga smrti

Lotta – lijepa, osjećajna, nakon majčine smrti brine se o braći i sestrama, zaručena za Alberta (majčina želja)

- pokazuje simpatije prema Wertheru
- iako ima pravo biti ogorčena na život, ona na njega gleda sa smiješkom

Albert – pametan, obrazovan, postaje Wertherov prijatelj, iskreno voli Lottu

- za razliku od Werthera koji je sanjar, on je realan

- Werther je tipičan romantičarski junak:

* hipersenzibilan (preosjetljiv), njime upravljaju osjećaji, a ne razum; voli književnost, bavi se slikarstvom, uživa u prirodi

- **motivi romantizma u romanu:** pasivna pobuna protiv ustaljenih društvenih normi, težnja idealnom, zanesenost ljubavlju, ljepotom, umjetnošću; osjećaj suvišnosti

EUROPSKI REALIZAM

Fjodor Mihajlovič Dostojevski (1821. – 1881.) „Zločin i kazna”

- jedan od najznačajnijih ruskih pisaca
- **socijalni** (slika bijede), **psihološki** (psihički problemi gl. lika) i **realistički roman** (vjerno opisuje tadašnju Rusiju)
- vrijeme radnje: 2. polovica 19.st.
- mjesto radnje: Petrograd (današnji Sankt Peterburg)
- tema: zločin studenta Raskoljnikova
- likovi:

- ◆ **Rodion (Rodja) Romanovič Raskoljnikov** (23 godine)
- bivši student prava, zbog socijalne nepravde ubija staru lihvaricu
- ljude dijeli na:

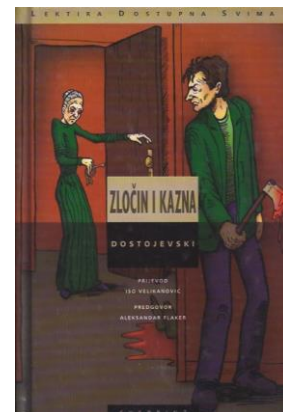
„obične“	„neobične”
- služe samo za razmnožavanje	- pokreću svijet, imaju pravo na zločin radi postizanja nečeg boljeg

- sebe smatra „neobičnim” – misli da će ubojstvom lihvarice riješiti zla, ispraviti nepravdu
- **zločin** – sjekiricom ubija lihvaricu Aljonu Ivanovnu, ali i njezinu sestru Lizavetu (svjedokinja)
- nakon zločina pada u groznicu – počinje mučna psihička borba, borba sa savješću
- veza sa Sonjom Marmeladovom - nagovara ga da priznaje zločin i okaje ga kaznom
- **kazna** - osuđen na 8 god. zatvora u Sibiru (utjehu pronalazi u Evanđelju i Sonjinoj ljubavi)

- ◆ **Dunja** - Raskoljnikovljeva sestra, želi pomoći bratu da nastavi studij (bogatom udajom)
- ◆ **Razumihin** – Rodjin najbolji prijatelj
- ◆ **Sonja Marmeladova** - Rodjina ljubav, prostitutka (siromaštvo obitelji prisililo ju je na to), tiha, mirna, dobra, pobožna
- ◆ **Porfirij Petrovič** - istražitelj, sumnja u Raskoljnikova od samog početka
- ◆ **Svidrigajlov** – bivši Dunjin poslodavac; želi se njome oženiti, ali ga ona odbija
 - počinio samoubojstvo (svoje „grijehe” okajao ostavivši novac Dunji i Marmeladovima)

* 3 su razloga koja navode Raskoljnikova na zločin:

- 1.) želi svijet učiniti boljim – želi dokazati svoju teoriju o „običnim” i „neobičnim” ljudima
- 2.) želi spriječiti sestrinu udaju za bogatog Lužina
- 3.) želi spasiti Sonju od posla kojim se bavi

HRVATSKI REALIZAM

Silvije Strahimir Kranjčević (1865. - 1907.)

- rođen u Senju (obilježena početnu fazu njegova stvaralaštva)
- bio je odličan gimnazijalac, ali nije maturirao zbog sukoba s profesorima
- upisuje se u senjsko sjemenište odakle je ubrzo upućen u Rim radi školovanja za svećenika
- u Rimu uči teologiju i upoznaje Bibliju kao izvoriste likova, motiva i svjetonazora u svojem budućem književnom stvaralaštvu

- odustaje od svećeništva, napušta Rim i vraća se u Hrvatsku
- dolazi u Zagreb (ne u Senj, zbog neslaganja oca s odlukom o napuštanju sjemeništa) gdje živi kao siromašni student i ulazi u krug pravaša okupljenih oko pjesnika Augusta Harambašića
- zahvaljujući Strossmayerovoj novčanoj naknadi, uspio je završiti učiteljski tečaj
- budući da je bio pravaški orijentiran, u Khuenovoj Hrvatskoj nije mogao dobiti posao te kao učitelj službuje po Bosni i Hercegovini
- u Sarajevu je, uz učiteljski rad, radio i kao urednik časopisa *Nada*
- ondje je osnovao i obitelj

Književno stvaralaštvo:

Pjesničke zbirke: Bugarkinje, Izabrane pjesme, Trzaji te oratorij Prvi grijeh

(*oratorij - veliko muzičko djelo napisano za dramski sadržaj)

S.S. Kranjčević, **Eli! Eli! Lama azavtani?!**

(Bože! Bože! Zašto si me ostavio?!)

*riječi su koje je, prema predaji, Krist izrekao kada je bio razapet na križu

- pjesma govori o smislu Kristove žrtve koju je Isus učinio za čovjeka
- naime, od njegova raspeća do danas povijest je sramotna za čovječanstvo (puna je krađa, krvoprolića, siromaštva, zatvora, bluda, nepravde svake vrste...)
- povijesne su se prilike mijenjale (ropstvo - feudalizam - kapitalizam - socijalizam - suvremeni kapitalizam...), ali bit je ostala ista
- do današnjih dana nema ploda od Kristove žrtve, a jedino što ostaje jest spoznaja o vječnoj ljudskoj patnji i mukama življenja
- pjesnik ironično iznosi svoj stav, revolt i zgražanje nad takvim stanjem

Vrsta strofe: četrnaesterачki distisi

Temeljni motivi u pjesmi:

a) biblijski

- b) socijalni
- c) povijesni

S.S Kranjčević, **Mojsije**

Oblik pjesme: dijaloški oblik u većem dijelu (razgovor između Mojsija i Boga),
ali ima i pripovjedačkih dijelova (kada govori o narodu)

Vrsta pjesme: misaono- refleksivna pjesma

Motiv: izbavljenje židovskoga naroda iz ropstva

Pjesma ima lirske (osjećaji i misli), epske (fabula i likovi) i dramske elemente (dijalog)

- ❖ izvor nadahnuća za ovu pjesmu pronašao je u Bibliji.
- ❖ Mojsije je starozavjetni lik koji je izveo, uz Jahvinu pomoć, izraelski narod iz egipatskoga ropstva
- ❖ umjesto da se klanja Bogu i veliča ga, narod se klanja zlatnom teletu
- ❖ vidjevši to, Mojsije u ljutnji i razočaranju razbija ploče s deset zapovijedi koje je dobio od Boga
- ❖ Mojsije je doveo narod do Obećane zemlje, ali u nju nije nikad ušao (umro je)

U pjesmi se suprotstavljaju tri „osobe“ i tri svjetonazora: Mojsijev, Jahvin i svjetonazor naroda.

Mojsije - istaknuti je pojedinac koji ima uzvišene ideale (sloboda, pravednost i jednakost među svim ljudima i narodima). Moli Jahve za pomoć da bi ostvario te svoje ideale. Ponizan je i iskren pred Bogom. Na kraju posumnja u vlastito pravo da narodu nametne svoje ideale i stoga mora umrijeti. On je „genij“ (posrednik između neba i zemlje).

Jahve - sve što se događa na zemlji gledano s njegovih nebeskih visina izgleda sitno, maleno, neznatno i bezvrijedno („S visina mojih, ljudski jadniče, Jednako mal je piramida rt“).

U njegovim su očima svi jednaki. Nevoljko pomaže Mojsiju, ali ga

upozorava: „Mrijeti ti ćeš kada počneš sam

U ideale svoje sumnjati“

Narod - cilj mu je lagodan život, prednost daje materijalnim nad duhovnim vrijednostima. Nije zadovoljan Obećanom zemljom.

Univerzalno, općeljudsko u Mojsiju:

- odnos pojedinca i njegovih ideala (na što je sve spreman pojedinac da bi ostvario svoj ideal, kako (ne)ostvarenje njegovih ideala djeluje na njega)
- odnos između izdvojenoga pojedinca i kolektiva (skupine, mase)
- odnos prema materijalnim(novac,zlato..)i duhovnim(sloboda,ljubav,vjera..)vrijed.
- ljudsko stremljenje božanskom (stremljenje ljudskog duha prema slobodi)
- pravda i jednakost kao životne vrijednosti (odnos pojedinca i naroda prema pravdi i jednakosti)

Završna misao: Kranjčević preko ovog lika promišlja odnos pojedinca (idealista,

hrabrog, upornog i pobožnog) i kolektiva (materijalista, uljuljanog u

lagodan život nesposobnog da bilo što kaže ili se izbori za bolji

život, zadovoljnog neslobodom)

Jezik i stil: Kranjčević nasljeđuje biblijsku temu i uzvišeni stil, a to se vidi po uporabi:

- a) stilski obilježeni riječi (*pustara / pustinja; prosjeknu / prosiječe...*)
- b) brojnim epitetima (*zlopatno, pospano, tvrda, zlokobna...*)
- c) inverziji (*ropstvo zlopatno / zlopatno ropstvo...*)
- d) glagolom koji je često na kraju stiha (*I prokleta će navijek ostati...*)
- e) aforističnim mislima (*Svačije je pravo disati...*)

Ideja pjesme nalazi se u stihovima: „Mrijeti ti ćeš kada počneš sam

U ideale svoje sumnjati“

S.S Kranjčević, **Gospodskom Kastoru**

* Kastor je jedan od najvećih grčkih junaka (nakon Herakla)- ironija jer ovdje je Kastor pokorni psić

Tema: socijalna

Motiv: cijela je pjesma oblikovana alegorijom jer govoreći o psu pjesnik zapravo progovara o određenom sloju ljudi

Pristup: kritički i satirički jer pjesnik nema dobro mišljenje o tom sloju društva (gospodski Kastor uvijek je u toplom i na sigurnom, kroz život ide podvita repa, kakva god poniženja doživio, nije nikakav problem jer on zna da će biti zbrinut)

Analiza pjesme:

1. strofa: pjesnik se obraća starim antičkim pjesnicima, ispričavajući se što će od njih od njih posuditi klasičnu strofu
2. strofa: ispričava se i Kastoru dragom, gospodskom psiću što ga uznemirava u njegovom drijemežu na mekom sagu
3. i 4. strofa: zasnovane su na kontrastu između Kastora koji uživa u toplini doma, mekoći saga i svim blagodatima udobnoga života i promrzlih, gladnih pasa koji lutaju snježnim ulicama u potrazi za hranom

Od 5. strofe pjesnik uvodi motiv ljudi, prikazujući u obliku alegorije čovjekov život od rođenja do starosti. Govori o onom sloju ljudi koji je uvijek spreman na laskanje in dodvoravanje ne bi li za sebe izvukao kakvu korist u životu.

To su *beskičmenjaci* koji nemaju svoje stavove, ali tim su dodvoravanjem i laskanjem priskrbili sebi lagodan život u obilju (SVEVREMENOST).

Opći smisao pjesme:

Kranjčević ovom pjesmom, kao pravi realistički pisac, ukazuje na negativne društvene pojave i licemjerje, dodvoravanje, laskanje, a sve kako bi pojedinci ostvarili osobnu korist i lagodan život bez znoja i muke (Bez muke nema nauke)

Služeći se ironijom i sarkazmom ukazuje na način života kojem teži većina i pisac to osuđuje i žestoko kritizira.

Poneki su ljudi uvijek samo puzavci u životu bez imalo ponosa i ljudskog dostojanstva, sve su uvrede i poniženja spremni otrpjeti zbog poneke privilegije.

Takvih ljudi ima u svakom vremenu i u svakom društvu pa kažemo da ova pjesma ima svevremensku, uvijek aktualnu tematiku.

Poanta pjesme: izrečena je u posljednjim dvjema strofama u kojima pjesnik razotkriva

alegoriju: „Sve mi se čini, da ste – uglavnom – svojom metodom

Kastore dragi, malko slijedili – ljude“

Napomena: Kranjčević je po samoj svojoj prirodi bio buntovnik, nezadovoljnik,

često je dolazio u sukob s vlastima i birokracijom na koju se ova pjesma i odnosi.

Jezik i stil: uzvišeni (u neskladu su s temom o kojoj pjesnik govori) IRONIJA

MODERNIZAM

Charles Baudelaire „Albatros“

- **zbirka** „*Cvjetovi zla*“
 - izdana 1857.
 - prva moderna pjesnička zbirka
 - posvećena Thèophileu Gautieru
 - „*Cvjetovi zla*“ (cvijet – lijepo, ljepota) – pronalaženje ljepote u zlu koje vlada svijetom uveo dotad „nedopuštene“ teme – umjesto o dobroti, istini i ljepoti, pjeva o ružnoći, laži i zlu
 - ljepotu poezije stvara iz ružnoće života
 - albatros – morska ptica velikih krila
 - lirska misaona pjesma
 - tema: pjesnik u društvu
 - simbolom albatrosa iskazuje se sudbina pjesnika u društvu
-
- mornari se izruguju albatrosu zbog njegove nezgrapnosti, isto tako se ljudi izruguju pjesniku zbog njegove posebnosti (ne cijene pjesnikove kvalitete)
 - pjesnik drugačije doživljava svijet i zbog toga je neshvaćen i osamljen
 - pjesma je iskazana simbolima: *albatros* – pjesnik
krila – talent
mornari – društvo
nebo – duh
zemlja, tlo – stavnost, zbilja

odnos albatrosa i mornara

- albatros u visinama – prekrasan, slobodan
- na brodskoj palubi – ružan, nezgrapan
- mornari – love albatrose iz zabave

odnos pjesnika i svijeta

- pjesnici u svom stvaralaštvu – slobodni, prelijepi
- u stvarnosti – sanjari, smiješni
- ljudi – ne razumiju ljepotu poezije

Charles Baudelaire SUGLASJA

- lirska misaona pjesma
- tema: pjesnikov doživljaj svijeta
- osnovni motiv: značenje simbola u čovjekovu životu
- *priroda* - hram simbola (neiscrpno vrelo pjesničkog stvaralaštva)
- pjesnici trebaju otkriti značenje tih simbola
- zvukovi, mirisi i boje međusobno se prožimaju
- prožimanje raznih osjetila – *SINESTEZIJA* (pr. pjesnik mirise doživljava raznim osjetilima – jedan izaziva drugi – „*slatki ko oboe*“ – osjet okusa, osjet sluha)
- mirisi - na čovjeka djeluje ugodno i neugodno
- različiti mirisi: jedni su svježi, slatkasti; drugi - razbludni, teški
- stilske figure - metafora: priroda – hram simbola
poredbe: mirisi - svježi ko dječja put

- ko polja zeleni, ko oboe slatki

- oblik pjesme: sonet (za simboliste je bitna forma, oblik pjesme a ne sadržaj)

HRVATSKA MODERNA

ANTUN GUSTAV MATOŠ

“NOTTURNO”

Mlačna noć; u selu lavaž; kasan

- mlaka, topla

Čuk il netopir;

- šišmiš

Ljubav cvijeća – miris jak i strasan

Slavi tajni pir.

Sitni cvrčak sjetno cvrči, jasan

Kao srebren vir;

Teške oči sklapaju se na san,

S neba rosi mir.

S mrkog tornja bat

Broji pospan sat

Blaga svjetlost sipi sa visina;

Kroz samoću, muk,

Sve je tiši huk:

Željeznicu guta već daljina

- Matoševa posljednja pjesma, napisao ju je neposredno prije smrti
- notturno – umjetničko djelo koje predstavlja noć, noćne ugođaje i prizore
- lirka opisna pjesma

- tema: slutnja smrti (povezivanje pejzaža i pjesnikovih osjećaja)
- na skoru smrt asociraju riječi: mlačna noć, lavež pasa, ćuk ili netopir, miris cvijeća, teške oči..., otkucaji sata, željeznica
- pjesnik se služi simbolima kako bi prikazao slutnju smrti:
 - “otkucaji sata” – posljednji trenuci života
 - “željeznicu guta već daljina” – život prolazi
- Matoš doživljava smrt sa svim svojim osjetilima:
 - “mlačna noć” – osjet dodira
 - “u selu lavež” – osjet sluha
 - “miris jak i strasan” – osjet njuha
 - “ćuk il netopir“ – osjet vida
- zvučne slike Matoš je ostvario onomatopejom, asonancijom i aliteracijom:
 - onomatopeja – lavež pasa
 - aliteracija – sitni cvrčak sjetno cvrči jasan
 - asonancija – u selu lavež kasan

Hrvatska moderna

ANTUN GUSTAV MATOŠ

pripovjedač, pjesnik, kričar, putopisac, feljtonist
 najistaknutiji hrvatski književnik u razdoblju hrvatske moderne
 rođen u Tovarniku 30. lipnja 1873.
 u Zagrebu je završio OŠ i 6. razred gimnazije (školovanje nastavlja u Beču)
 1892. vraća se u Zagreb i 1. put se javlja u književnosti novelom “Moć savjesti”
 1893. počinje služiti vojni rok, ali već iduće godine bježi iz vojske u Srbiju
 sljedećih 14 godina živjet će u tuđini: Beogradu, Beču, Ženevi, Parizu
 1908. vraća se u Zagreb (nakon amnestije)
 1910. polaže ispite za učitelja, no za velikog pjesnika i domoljuba nije bilo posla
 umire 17. ožujka 1914.

Antun Gustav Matoš kao novelist

Antun Gustav Matoš, Camao

Camao je bila (prema Matoševoj napomeni) mistična ptica za koju su srednjovjekovni Španjolci vjerovali da ugiba kad žena prevari muža.

SIMBOLIKA - i u ovoj je noveli Camao ptica (papiga), ali ona ne ugiba, nego umiru nevjerna žena (Fanny) i njezin ljubavnik (Alfred Kamenski).

Camao je skrivio njezinu smrt i tako on postaje simbol sudbine, zle kobi (veza s *Gavranom*, E.A.Poea).

GLAVNI LIKOVI - *Alfred Kamenski* glazbenik je koji luta Europom. Muče ga nejasne

čežnje, miješa san i javu, osjeća gađenje prema životu i prema navikama drugih ljudi.

Ipak se ne ubija „jer mu se smrt činjaše možda još gorom brukom od života.“

Volio je i ljubio samo ono što je daleko, nedokučivo i što nije imao (nalik na romantičarske junake!)

- *Fanny* je drukčija od ostalih žena: lijepa i fatalna, a takva je njihova ljubav: kratka, intenzivno proživljena, strasna – tragična.

STIL - Ova novela Matoševoj simbolističkoj i bizarnoj prozi.

Tu sklonost prema bizarnom Matoš preuzima od E. A.Poea.

“CVIJET SA RASKRŠĆA”

NOVELA – kraća epska vrsta u kojoj je opisan neki zanimljiv i neobičan događaj (tal. novella – “mala novina”)

- utemeljiteljem novele smatra se tal. pisac Giovanni Boccaccio [Đovani Bokačo]
- karakteristike novele: 1.) opisuje zanimljiv i neobičan događaj
2.) pojavljuje se jedan ili dva lika
3.) pisana u prenesenom značenju
4.) završava poantom (osnovna misao)
- “Cvijet sa raskršća” – najljepša Matoševa novela (posvećena njegovoj zaručnici Olgi Herak)
- simbolična novela: cvijet - simbolizira ljubav prema ženi, prema domovini
raskršća - simboliziraju Matoševa putovanja, lutanja
- vrijeme radnje: nedjelja (ljetno)
- mjesto radnje: franc. gradić N
- tema: susret pripovjedača i lijepe Izabele
- likovi: Izabela – lijepa, slijepa djevojka
 - simbolizira sve ono za čim Matoš teži – domovinu, ljubav, ženu - a u čemu ne može uživati

Solus (lat. solus-sam) – sam pripovjedač, litalica,

- osuđen na lutanja jer je njegova domovina neslobodna
- teži za slobodnom Hrvatskom i pravom ljubavi
- o ljudima i svijetu govori s gorčinom (ljudi su robovi, svijet je mučilište, a čovjek je čovjeku tamničar...)
- novela ima dva sloja:

RNJI SLOJ (NEVJEROJATNI)	DNJI SLOJ (VJEROJATNI)
ava lijepe i slijepa Izabele	- - - slika i sudbina Hrvatske za vrijeme Austro - Ugarske
nja pripovjedača da spasi Izabelu	mogućnost pripovjedača da pomogne novini

- lirski elementi i noveli: iskazivanje osjećaja, slikovitost izraza (uz pomoć epiteta, poredbi, metafora, pjesničkih slika)
- poanta – san o slobodi Hrvatske je nedostižan

Antun Gustav Matoš

"KIP DOMOVINE LETA 188*"

- kip = slika
- književna vrsta: crtica
- vrijeme radnje: kraj 19. st.
- mjesto radnje: Trg bana Jelačića u Zagrebu
- opisan je istinit povijesni događaj: građanska pobuna u Zagrebu (zbog odluke o postavljanju mađarskih natpisa na urede)
- tema: pojedinačni pokušaj pobune
- likovi: piljar Jožica Pogačić
njegova žena Pepica
- Jožica Pogačić bježi pred vojskom
- Pepica hrabro ostaje te pogiba, simbolizira Hrvatsku
- Jožica Pogačić umire, očajan zbog smrti svoje žene
- pokopani su tajno
- crtica opisuje hrvatski mentalitet u vremenu intenzivne mađarizacije
- sav se otpor mađarizaciji, nakon bučnih parola, i velikih riječi, sveo na prkosnu reakciju jedne ostarjele piljarice, svi su se drugi razbježali
- Matošev stav: iskazuje prezir prema mlakom stavu hrvatskih političkih predstavnika prilikom uvođenja mađarskih natpisa („Kada se ušeptrljiše Zagrepčani...“)

FRANZ KAFKA „PREOBRAŽAJ” (njemačka avangarda)

- pripovijetka
- preobrazba – temeljita promjena nastala tijekom dužeg vremena (metamorfoza)
- **preobražaj** – velika, vidljiva promjena oblika
- preobražaj - fizički (promjena oblika - Gregor Samsa postaje kukac)
 - psihički (promjena u samom Gregoru - razmišljanje o samom sebi i svom životu)
- tema: odnos pojedinca i obitelji
- glavni lik:
 - Gregor Samsa** - trgovački putnik, sve teže podnosi posao, putovanja
 - jednog jutra probudio se preobražen u golemom kukca
 - promijenio se i fizički i psihički, zadržao je ljudsku svijest
 - svoju preobrazbu doživljava gotovo normalno
 - njegova preobrazba uvodi pomutnju u kući
 - nadao se da će se obitelj brinuti za njega
 - prvih dana bolesti njeguje ga sestra, a mati se nada da će ozdraviti
 - odnos obitelji svakim danom je sve gori (za njih je on strano tijelo)
 - dolazi do preobrazbe i u obitelji: svi ukućani rade
 - Gregor gubi mogućnost govora i priliku da objasni da u njemu još uvijek živi njihov sin i brat
 - u njemu nema pakosti niti pobune, osjeća se krivim, odobrava nehumane postupke svojih ukućana
 - njegova smrt svima donosi olakšanje
- Kafka u pripovijetci govori: - o poremećenosti odnosa unutar obitelji
 - o osamljenosti
 - o otuđenosti
 - o tjeskobi
 - o nehumanosti
- **apsurdnim motivom preobražaja Kafka se koristi kako bi izrazio odnos obitelji prema pojedincu i na taj način pokazao položaj pojedinca u društvu**

Franz Kafka (Prag, 1883. – Prag, 1924.) – austrijski pripovjedač, rođen u obitelji njemačkih Židova

- djetinjstvo provodi pod nesmiljenim autoritetom oca, što će ostaviti neizbrisiv trag na njegovoj osjetljivoj psihi i slabom tjelesnom ustroju
- za života je objavio tek nekoliko pripovijetki, među njima i Preobražaj, 1915., dok je većinu svojeg opusa oporučno namijenio spaljivanju
- njegovu knjiž. ostavštinu spasio je i kasnije objavio Max Broder: romani - Proces, Amerika, Dvorac; Pisma Mileni i dr.; pripovijetka: U izgradnji kineskog mosta.
- Kafkin opus sadrži elemente ekspresionizma: osjećaj straha, i usamljenosti protiv društvenog mehanizma koji ugrožava slobodu pojedinca i zahtjeva slijepo pokoravanje
- u njegovim djelima ima elemenata nadrealizma: halucinantne vizije.

Kasni modernizam

ALBERT CAMUS [Alber Kami] "STRANAC"

- francuski romanopisac, dramatičar i novinar
- psihološko-filozofski roman
- pisan u 1. licu jd. kao ispovijest glavnog lika
- podijeljen u 2 dijela: **1. život od saznanja za majčinu smrt do izvršenja ubojstva**
2. život od uhićenje do iščekivanja smrtne kazne
- vrijeme radnje: prva polovica 20. st.
- mjesto radnje: Alžir
- tema: sukob glavnog lika sa svijetom
- likovi: **Mersault** [Merso] – uspješan poslovni čovjek srednjih godina
 - potpuni stranac u društvu – nema životni cilj, nema nade, nije emocionalan
 - njegove mane su iskrenost i ravnodušnost zbog kojih je i osuđen na smrt
- Raymond** - svodnik i pripadnik alžirskog podzemlja; Mersaultov susjed
- Marie** - Mersaultova ljubavnica
- roman započinje saznanjem za majčinu smrt koju je Mersault primio vrlo hladno
- prijateljuje sa susjedom Raymondom
- na izletu dolazi do sukoba Raymonda i skupine Arapa (Mersault ubija jednog od njih)
- u drugom dijelu romana opisan je njegov život od uhićenje i suđenje
- imao je osjećaj da mu sude jer je bio bezosjećajan na majčinu pokopu
- nije se uopće branio tijekom suđenja (ravnodušno prima smrtu kaznu)
- **apsurd**: zatvoren zbog ubojstva, osuđen zbog bezosjećajnosti na majčinu pokopu
- doživljava smrt kao nešto neizbježno i svejedno mu je kada će i kako umrijeti
- shvaća da njegovo postojanje nema neki viši smisao - smrt je apsolutni kraj
- svjestan je apsurdna života i vlastitog postojanja
- poželio je da na dan smaknuća ne bude sam, nego da na ulici bude mnogo gledatelja koji će ga dočekati s povcima mržnje
- motiv smrti provlači se kroz cijeli roman: 1. prirodna smrt majke
 - 2. nasilna smrt (ubojstvo Arapa)
 - 3. nasilna smrt (sudska presuda)

Europski barok

Pedro Calderon de la Barca (1600.- 1681.)

Život je san

- najveći dramatičar španjolskog baroka
- napisao oko 200 kazališnih komada, 80 crkvenih prikazanja
- najpoznatije svjetovna drama: "Život je san" (1635.)
- filozofska drama
- tema: razmišljanje o životu, o prolaznosti svega
- osnovni motiv: sve je prolazno, sve nestaje poput sna

- de la Barca razmišlja o nekim važnim životnim pitanjima :

- *Ima li čovjek pravo oduzeti život drugom čovjeku?*
- *Je li čovjek nemoćan prema onomu što mu dosude više sile?*
- *Što je zapravo život?*
- *Je li život buđenje između dva sna?*

- likovi: **Sigizmund** – poljski kraljević

- vlastiti ga je otac bacio u tamnicu
- shvaća koja mu je nepravda učinjena.
- kada ga Bazilije stavi na vlast, Sigizmund pokazuje svoj tiransku ćud
- uspavavši ga ponovo ga vraćaju u tamnicu
- kad se probudio, stari ga čuvar uvjeri daje to sve bio samo san
- u njemu se javljaju sumnje u zaključuje da je život samo san i da ćemo se u smrti probuditi
- shvativši da je pogriješio, kada ga vojska oslobodi, postaje velikodušan i plemenit vladar

Bazilije - Sigizmundov otac; poljski kralj, astrolog

- dobar vladar, ali loš otac
- nakon što je iz zvijezda predvidio da će mu sin biti tiranin, Sigizmunda zatvara u tamnicu
- osjeća grižnju savjesti i stavlja sina na vlast želeći sebe uvjeriti da je proročanstvo bilo istinito.
- Sigizmund je pokazao svoju tiransku narav
- de la Barca otvara problem odgoja - bi li Sigizmund bio takav da su ga drugačije odgajali; da nije bio tamnici?

- u djelu se iznosi barokna misao: *Život je san, ali nakon njega dolazi buđenje – nakon smrti čovjek se budi u Božjoj milosti*

Drugo razdoblje u hrvatskoj književnosti

Ranko Marinković (1913., Vis – 2001., Zagreb)

“Kiklop”

- OŠ pohađao je u rodnome mjestu, gimnaziju u Splitu i Zagrebu
- diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu
- bio je direktor Drame HNK u Zagrebu, a od 1951. i profesor na zagreb. Akademiji za kazališnu umjetnost

- djela: “**Ruke**” (zbirka novela); romani: “**Zajednička kupka**”, “**Never more**”

drame: “**Glorija**”, “**Albatros**”

- **moderni roman** (razlomljena struktura, opis psih. života likova, unutarnji monolog)

- **simboličan naslov** – **kiklopi** – jednooki divovi iz grč. mitologije (najpoznatiji je

Polifem), ljudožderi

- kiklop – simbolizira rat i ratna stradanja, kanibalski svijet, ljudsku animalnost

- vrijeme radnje: predratno i ratno doba (od 1939. do 1941.) – početak rata

- mjesto radnje: Zagreb

- tema: rat i njegove posljedice u čovjekovu životu

- likovi:

Melkior Tresić (Eustahije, Kior) – moderni Odisej koji se odupire ratu (kiklopu)

- intelektualac, prof. filozofije, novinar, kazališni i filmski kritičar

- opsjednut strahom od rata i smrti

- izgladnjuje se kako bi izbjegao mobilizaciju

- dane provodi u kavanama i ispraznim intelektualnim razgovorima

- ljubuje s Enkom, žudi za Vivijanom

- ne snalazi se u surovom svijetu vojarne – spas vidi u bolnici

- dospijeva i u ludnicu iz koje je otpušten i proglašen nesposobnim za vojsku

- vraća se u opustošen grad

- prijavljuje se u vojsku kako bi pronašao smisao svog postojanja, ali se u zadnji čas predomisli i bježi

- slomljen i razočaran puže prema zoološkom vrtu (Zoopolis) simbolično pokazujući čovjekov pad od humanog bića do četveronošca sposobnog samo za golo preživljavanje

Maestro (Ludi Kukac) urednik gradske rubrike, pijanac

- ubila ga električna energija; svoje tijelo prodao je anatomskom institutu

Ugo (Parampion) – novinar, šaljivdžija, ženskaroš

Atma (Adam) – Melkiorov susjed, kiromant (čita budućnost iz dlana)

Vivijana – žena Melkiorovih snova

Enka – Melkiorova ljubavnica, razmažena bogatašica, bludnica

Don Fernando – novinar

Čičak, Major, Krele

- roman možemo podijeliti na tri tematske cjeline:

- 1.) Melkiorov život prije odlaska u vojsku
- 2.) Melkiorov život u vojsci, bolnici i ludnici
- 3.) Melkiorov život nakon izlaska iz ludnice

- naslov upućuje na intertekstualnost (utjecaj jednog knjiž. djela na drugo): rat kao

suvremeni kiklop Polifem koji prijete čovjeku

- unatoč jedinstvenoj radnji u Kiklopu možemo uočiti 3 razine:

- 1.) realistička – predratni intelektualni svijet usredišten u gostionicama
- 2.) arhetipska (prauzor) – pojava mitoloških ličnosti – kiklop, Odisej, Menelaj
- 3.) onirička (onirizam – stanje duha slično snu) – drama o sudbini brodolomaca s broda Menelaj

Hrvatska moderna

Vladimir Nazor

“Seh duš dan”

- rođen je 1876. u Postirama na Braču, a umro je u Zagrebu 1949.g.
- OŠ završio je u rodnom mjestu, a gimnaziju u Splitu
- studirao je prirodne znanosti
- djela: *Slavenske legende, Pjesme hrvatskoga naroda, Hrvatski kraljevi*

- seh duš dan – Dušni dan (2.studenog)

- dijalektalna pjesma – čakavsko narječje

- lirska misaona pjesma (s naglašenim socijalnim motivima)

- osnovni motiv: majčinstvo kao izvor najveće sreće i najveće boli

- tema: tuga majke zbog gubitka djeteta

- pjesma ima oblik uspavanke (doživljaj smrti kao sna)

- majčina radost pri rađanju: *Se zvezde su sjale..., ptice su kantale...*

- jesen – simbol smrti: *Ja san te va črnu zemlju položila...*

- socijalni motivi: motiv siromaštva (majka otkida od usta da bi kupila svijeće)
 - nebriga oca za sina
 - motiv nezakonitog djeteta, djeteta rođenog izvan braka
- crna ptica - slutnja smrti – majčina čežnja za smrću (mogućnost ponovnog susreta sa sinom)
- tuga, bol, očaj: *Na tvoj grob san pala...*

“Zvonimirova lađa”

- lirska domoljubna pjesma (iz zbirke “Hrvatski kraljevi, 1912.)
- tema: teška situacija u kojoj se Hrvatska nalazi više od 800 g.(od Zvonimirove vladavine)
- Zvonimirova lađa – Hrvatska – nasukana 1102. kod Biograda (iste godine sklopljena je Hrvatsko- ugarska nagodba, a mađarski kralj Koloman okrunjen je za hrv. kralja)
- Zvonimirova lađa (Hrvatska) - sudionica slavnih bitaka
 - pretrpjela mnoge poraze
 - kockasti barjak vijorio se na njoj
- pjesnik kralja Zvonimira uspoređuje s kormilarom koji je lađu, tj. Hrvatsku, uspješno vodio u slavne bitke
- nakon više od 800 godina Hrvatska je još uvijek u savezu s Mađarima (savez je obnovljen 1868. i traje do 1918.g.): ... *”Još je tu. Jošte leži nasukana...”*
- pjesnikov optimizam – unatoč svim nedaćama Hrvatska se ne da poraziti

“Slomila se, prignula se, na pijesku je - al’ još tu je.”

Ivan Mažuranić “Smrt Smail-age Čengića”

- rođen 1814. u Novom Vinodolskom, a umro u Zagrebu 1890.g.
- bio je književnik i političar (1. hrv. ban pučanin)
- napisao 14. i 15. pjevanje Gundulićeva “Osmana”
- u epu je opisan stvaran događaj koji se zbio na Mljetičkom polju 1840. g.
- ep podijeljen u 5 pjevanja: 1. **Agovanje** (vladavina Smail- age)
2. **Noćnik** (noćni putnik)
3. **Četa** (skupljanje vojnika)
4. **Harač** (prikupljanje poreza)
5. **Kob** (zla sudbina, nesreća)
- vrijeme radnje: 19. st.
- mjesto radnje: Stolac (Hercegovina), Gacko polje
- tema: smrt Smail- age Čengića
- likovi: **Smail-aga** – tiranin (nasilni vladar), bezosjećajan, osvetoljubiv, posprdan, kukavica, ubija Crnogorce kako bi pokazao svoju nadmoć
Crnogorci – hrabri, ponosni, vjeruju u Boga i ta im vjera olakšava trenutke Smail-agina mučenja; vjera i zajedništvo im donose pobjedu
Durak – agin savjetnik, pošten, savjetuje agi da pusti Crnogorce
– Smail-aga ga ubija jer mu se usudio suprotstaviti (njegova smrt je opomena ostalim Turcima)
Novica – Durakov sin, pridružuje se Crnogorcima kako bi osvetio oca
Mirko Aleksić – vođa čete, ubija Smail-agu

Agovanje: Smail-aga je dao pogubiti zarobljene Crnogorce i Turčina Duraka
- aga je na vrhuncu svoje moći

Noćnik: Novica odlazi u dvor crnogorskog vladike s namjerom da se udruži s Crnogorcima i osveti Smail-agi

Četa: okupljane Crnogoraca u “malenu, ali hrabru četu”
- svećenik hrabri četu, ukazuje im na moć vjere (ona će im dati snage da pobijede brojno nadmoćnijeg neprijatelja), pokrštava Novicu

Harač: Smail-aga kupi harač mučeći i ubijajući raju
- četa napada turski tabor
- Smail-aga želi pobjeći, ali ga zaustavlja metak Mirka Aleksića

Kob: zla sudbina zadesila je Smail-agu (prikazan je kao lutak koji se svima klanja)

- u epu vidimo pobjedu kršćanstva nad islamom, pobjedu dobra nad zlom
- poruka epa: vjera i zajedništvo može pobijediti svako zlo

Vjenceslav Novak (1859.-1905.)
Posljednji Stipančići

- najplodniji pisac hrvatskog realizma
- “hrvatski Balzac”
- opisivao je dvije sredine: Senj i Zagreb
- djela: pripovijetke – *Iz velegradskog podzemlja*, *U glib*
romani – *Posljednji Stipančići*, *Pavao Šegota*, *Tito Dorčić*
- vrijeme radnje: 1. polovica 19.st.
- mjesto radnje: Senj
- tema: propadanje ugledne senjske patricijske obitelji Stipančić
- obitelj **Stipančić** čine:
 - autoritativni otac Ante
 - svu svoju pažnju i ljubav usmjerio na sina dok kćerku potpuno zanemaruje
 - sav svoj imetak potrošio na sina
 - ženu i kćerku ostavio u potpunoj neimaštini
 - požrtvovna majka Valpurga
 - povučena, plaha, podređena autoritetu svoga muža
 - rastrošni i nemoralni sin Juraj – razmetni sin
 - bezobziran, sebičan, besosjećajan, sklon porocima
 - promijenio ime u Gyorgy Istvanffy
 - nesretna i dobra kći Lucija
 - osjeća se zapostavljena, neslobodna i neravnopravna
 - zaljubljena u Alfreda, Jurjeva prijatelja
 - na kraju umire od tuberkuloze
 - **Martin Tintor** – mladi sjemeništarač, zaljubljen u Luciju
- na Valpurginu zamolbu piše Luciji pisma predstavljajući se kao Alfred
- ✓ uokviren roman – počinje i završava **istim likovima**, vremenom i mjestom

* Novak se u romanu bavi mnogim problemima:

- 1.) obiteljski odgoj
- 2.) odnos roditelja i djece
- 3.) uloga žene u patrijahalnoj obitelji
- 4.) propadanje patricijske obitelji
- 5.) ilirizam i njegov odjek u Senju

Protorealizam (Šenoino doba)

August Šenoa

PRIJAN LOVRO

- psihološko-socijalna novela
- kompozicija – prstenasta
- okvirna priča – razgovor pripovjedača i udovice o književnosti
- priča o prijaju Lovri – dokaz da su sudbine naših ljudi inspirativne za stvaranje dobrih i zanimljivih književnih djela
- tema: tragična sudbina inteligentnog mladića seoskog podrijetla
- mjesto radnje: Ljubljana, Prag, Postojna
- vrijeme radnje: sredina 19. st.
- fabula: - svećeničko zvanje – jedini dostupni vrhunac Lovrinog životnog uspjeha
 - zbog želje za znanjem, radom, punim življenjem i ljubavlju, odustaje od svećeničkog zvanja
 - otac zalaže imanje i daje Lovri novac za studij jezikoslovlja
 - kada otac pada u dugove, Lovro se želi oženiti bogatom djevojkom da bi ga spasio
 - iako je osjećao iskrenu naklonost prema djevojci, u to nitko nije vjerovao
 - razočaran u ljude, ljubav, pravdu i istinu, ubija se
- fatalnost žena u Lovrinu životu (Malvina, Minka, Anđelija)
- socijalni problemi: bijeda inteligencije i bahatost aristokrata, nastojanje siromašnih da poprave svoj položaj u bezobzirnoj strukturi društva, problem školovanja siromašnih mladića seoskog podrijetla
- romantičarski elementi: osjećaj različitosti u odnosu prema društvu, razočaranost u prave ljudske vrijednosti, osjećaj suvišnosti
- realističko prikazivanje stvarnosti: sudbina pojedinca, položaj hrv. naroda i hrv. čovjeka, odnos između viših i nižih slojeva, psihologija seljaka i sitnih građana

- njegove preobrazbe možemo podijeliti u nekoliko faza:
 - 1.) u ranoj fazi piše pjesme koje govore o čežnji za prošlim danima, o djetinjstvu i zavičaju
 - to je poezija čiste impresije (utjecaj Matoša)
 - 2.) druga faza odnosi se na njegov odlazak u grad
 - sukob idiličnog svijeta prirode sa svijetom tehnike dovodi do promjene u pjesniku
 - dodamo li tome i prve klice bolesti koje osjeća u sebi, bit će nam jasna ta preobrazba – pjesnik s impresije prelazi na ekspresiju (piše o onome što proživljava – uvodi slobodan stih)
 - počinje se baviti nekim općeljudskim pitanjima (o ljubavi, životu, smrti)
 - taj veliki katolik preko noći postaje ateist – osjeća se prevarenim (“Bože, zar ti nije žao? *Ja sam dijete. Bože! Dijete!*”)
 - počinje vjerovati samo u ono što može opipati, dodirnuti
 - 3.) treća faza odnosi se na sam kraj Šimićevega života
 - doživljava još jednu preobrazbu – ponovo se okrenuo Bog

Antun Branko Šimić

“Ljubav”

Zgasnuli smo žutu lampu

*Plavi plašt je pao oko tvoga tijela
Vani šume oblaci i stabla
Vani lete teška bijela krila*

Moje tijelo ispruženo podno tvojih nogu

Moje ruke svijaju se žude mole

*Draga, neka tvoje teške kose
Kroz noć zavijore, zavijore*

*Kroz noć
Kose moje drage duboko šumore
kao more*

- lirska ljubavna pjesma
- tema: ljubav prema ženi
- Šimić u pjesmi spominje tri boje:
 - žutu* – označava toplinu, tjelesnost; to je izrazito zemaljska boja
 - plavu* – označava hladnoću, duhovnost; to je izrazito nebeska boja
 - bijelu* – označava čistoću, nevinost
- kod Šimića kao da nije bilo ljubavi, on je više žudio, molio nego što je osvajao željenu ljubav:
 - „*Moje ruke svijaju se žude mole*”...
- koristi glagole i pridjeve kako bi što bolje izrazio svoje osjećaje
- glagoli: *zgasnuli, pao, lete, ispruženo, svijaju se, žude, mole*...
- pridjevi: *žutu lampu, plavi plašt, teška bijela krila*
- stilska sredstva: anafora (ponavljanje riječi na početku stihova): ... „*Kroz noć...
Kroz noć...*”
- poredba (usporedba): „*Kose moje drage duboko šumore kao more*”
- karakteristike ekspresionizma: - slobodan stih

- odsustvo interpunkcije
- česta uporaba glagola; vizualan izgled pjesme

Antun Branko Šimić

“ Pjesnici”

- lirska misaona pjesma
- tema: razmišljanje o pjesnicima
- motivi: pjesnici, čuđenje, svijet, oči, uho
- čuđenje – osnovni poticaj za stvaranje (izvor poezije)
- pjesnici gledaju i oslušuju ono što ostali ljudi ne zamjećuju, potom te doživljaje i svoj unutarnji svijet izražavaju u pjesmama
- nailaze na “čutanje” – društvo nema sluha za pjesmike
- stihom: “*pjesnici su čuđenje u svijetu*” naglašava da pjesnici prate i proživljavaju sve što se događa u svijetu
- “*pjesnici su vječno treptanje u svijetu*” – trajno su uznemireni
- karakter. ekspresionizma: - slobodan stih, nema interpunkcije, odbacivanje opisa, česta uporaba glagola

A. B. Šimić „Opomena“

*Čovječe pazi
da ne ideš malen
ispod zvijezda!*

*Pusti
da cijelog tebe prođe
blaga svjetlost zvijezda!*

*Da ni ta čim ne žališ
kad se budeš zadnjim pogledima
rastajo od zvijezda!*

*Na svom koncu mjesto u prah
pređi sav u zvijezde!*

- lirska misaona pjesma
- pjesnikovo obraćanje čitatelju
- tema: smisao čovjekovog postojanja
- poruka: “**ČOVJEČE PAZI DA NE IDEŠ
MALEN ISPOD ZVIJEZDA!**”
/
- u životu trebamo težiti višim i trajnijim vrijednostima - idealima
- ideali koji osmišljavaju čovjekov život: humanost, dobrota, plemenitost, altruizam...
- „*zvijezda*” – simbolizira viši smisao života ispunjenost života
- „*pređi sav u zvijezde*” – dosezanje najviših ideala
- čovjek svojim djelima može doseći vječnost
- karakteristike ekspresionizma: slobodan stih, nema interpunkcije, česta uporaba glagola, odbacivanje opisa, vizualan izgled pjesme

Antun Branko Šimić, „Smrt i ja”

*Smrt nije izvan mene: Ona je u meni
od najprvog početka: sa mnom raste
u svakom času*

*Jednog dana
ja zastanem
a ona raste dalje
u meni dok me cijelog ne proraste
i stigne na rub mene. Moj svršetak
njen pravi je početak:*

kad kraljuje dalje sama

- lirska misaona pjesma
- u pjesmi je izražen motiv smrti
- smrt je česta tema u Šimićevim pjesmama (vrlo rano Šimić se sukobljava s bolešću)
- Šimić doživljava smrt kao jedinu mogućnost koju život neizbježno nosi u sebi, smrt je dio života
- život i smrt su neizbježni pratioci čovjeka
- samim rođenjem predodređeni smo za smrt
- Šimić je nastojao da taj biološki proces rasta smrti bilježi jednostavno i smireno, bez patetike
- karakteristike ekspresionizma: slobodan stih, odsustvo interpunkcije (nema točke, zareza) česta uporaba glagola

Antun Branko Šimić

„Moja preobraženja”

*Ja pjevam sebe kad iz crne bezdane i mučne noći - tužne
iznesem blijedo meko lice u kristalno jutro
i s pogledima plivam preko polja livada i voda*

*Ja pjevam sebe koji umrem na dan bezbroj puta
i bezbroj puta uskrsnem*

*O Bože daj me umorna od mijena - promjena
preobrazi u tvoju svijetlu nepromjenjivu i vječnu zvijezdu
što s dalekog će neba noću sjati
u crne muke noćnih očajnika.*

- preobraženja - promjene
- lirska misaona pjesma
- tema: promjene u pjesničkom stvaranju
- „Ja pjevam sebe...” – pjevam o sebi
- kontrast: crna noć – kristalno jutro
- „... i s pogledima plivam preko polja livada i voda...” - vezanost pjesnika za zavičaj
- u drugoj strofi pjesnik govori o nedjeljivosti života i smrti

- umoran je od stalnih promjena
- moli Boga za ustrajnost u svom stvaranju
- želi da ga Bog preobrazi u zvijezdu (simbol vječnosti)
- njegove pjesme osigurat će mu besmrtnost
- u njegovim će pjesmama ljudi pronalaziti utjehu
- karakteristike ekspresionizma: slobodan stih, nema interpunkcije, česta uporaba glagola

Antun Branko Šimić

„Hercegovina”

- lirska domoljubna pjesma
- tema: osobni doživljaj zavičaja
- plavom bojom Šimić nas uvodi u svoj unutrašnji svijet; opisuje zavičaj onako kakoga on vidi i doživljava (plava - boja ekspresionista; označava duhovnost)

stvarnost	pjesnikov doživljaj	simbolika
<i>livada</i>	<i>plava livada</i>	- pjesnikov unutrašnji svijet
<i>parni mlin</i>	<i>krvlju namrljana slikarija na ne</i>	- surova stvarnost
<i>vika seljaka</i>	<i>vika opeka</i>	- pobuna seljaka
<i>crni vlak</i>	<i>crni vlak koji se vuče i vrišti</i>	- iseljavanje uvjetovano siromaštvom; slutnja smrti
<i>slika sela u noći: nekoliko bijelih svijetlih prozora</i>	<i>nekoliko bijelih svećanih časova</i>	- mnogi su domovi napušteni

- zavičajnim motivima pjesnik iznosi stanje vlastite duše: strah, očaj, tjeskoba, nemir, usamljenost, slutnja smrti
- važnost boja: plava - duhovnost
 - crvena – krv (surova stvarnost – rat)
 - crna – slutnja smrti
 - bijela – optimizam
- karakteristike ekspresionizma:
 - slobodan stih
 - nema interpunkcije
 - česta uporaba glagola
 - simbolika boja
 - osjećaji: strah, usamljenost, očaj, nemir
 - vizualan izgled pjesme
 - objektivna stvarnost postaje subjektivan doživljaj

Tin Ujević

HRVATSKA KNJIŽEVNOST OD 1929. DO 1952.

RAZDOBLJE U HRVATSKOJ KNJIŽEVNOSTI

OD 1929. DO 1952.

- razdoblje socijalno-psihološkog realizma
- književnost se razvijala u vrlo složenim prilikama (II. svj. rat, socijalne krize)
- smrću U. Donadinija i A.B. Šimića gasi se pokret ekspresionizma
- pisci se ponovo vraćaju realizmu (razlozi – politička i gosp. kriza, te soc.problemi)
- 1928.g. lijevo orijentirana hrv. inteligencija želi stvoriti tzv. *socijalnu literaturu*, odnosno književnost koja će se baviti socijalnom tematikom
- Stevan Galogaža i nekolicina ljudi okupljaju se oko čas. „**Kritika**”
- traže da književnost rješava društveno - političke probleme zanemarujući pritom umjetničku stranu književnosti – da ima utilitarnu zadaću (korisnu)
- ideje utilitarne književnosti propagirali su časopisi: „*Književnik*”, „*Literatura*”, „*Kultura*” i „*Izraz*”
- tome se suprotstavio M. Krleža, također ljevičar, jer smatra da je književnost umjetnost, a ne sredstvo socijalnopolitičke borbe („*sukob na knjiž. ljevici*”)
- početak njegova otpora započinje s *Predgovorom podravskim motivima Krste Hegedušića* (predgovor je napisao za mapu Hegedušićevih grafičkih crteža)
- pored soc. problema, glavna tema proznih djela je i opis psihičkog života likova
- pisci se zalažu za slobodu u umjetničkom stvaranju
- u hrv. književnosti toga 30-tih i 40-tih g. očituje se nekoliko tipova proze:
 - 1.) *realistično – humoristička* (S. Kolar)
 - 2.) *psihološko – realistička* (M. Begović)
 - 3.) *kritičko – realistička* (A. Cesarec)
 - 4.) *esejističko – filozofska* (M. Krleža)
- romanopisci i pripovjedači u svoja djela unose zavičajni ambijent i zavičajni govor (*Krleža* – Zagreb, *I.G. Kovačić* – Gorski kotar, *S. Kolar* – moslavačku sredinu)
- u pjesništvu se javljaju:
 - 1.) *intimni motivi* – Ujević, Cesarić, Tadijanović
 - 2.) *socijalni motivi* – Cesarić, Nikola Šop
 - 3.) *religiozni motivi* – Nikola Šop, Đuro Sudeta
 - 4.) *pejzažni motivi* – Tadijanović., Cesarić
 - 5.) *misaoni motivi* – Ujević, Cesarić
- procvat dijalektalne lirike :

- ◆ čakavski pjesnici: **Mate Balota** („*Dragi kamen*”) i **Drago Gervais** („*Čakavski stihovi*”)
- ◆ kajkavski pjesnici: **I.G. Kovačić** („*Ognji i rože*”) i **Nikola Pavić** („*Popevke*”)

“Ove su riječi crne od dubine”

- pjesnik, prevoditelj, esejist, kritičar, bohem
- rođen je u Vrgorcu 1891.g., a umro u Zagrebu 1955.
- OŠ završio je u Makarskoj, a gimnaziju u Splitu
- 1909. u Zagrebu upisuje Filozofski fakultet
- za života boravio je u Parizu, Beogradu, Sarajevu, Splitu, Zagrebu
- zbirke pjesama: **Lelek sebra** (1920.), **Kolajna** (1926.), **Auto na korzu** (1932.), **Ojadena zvono** (1933.), **Žedan kamen na studencu** (1954.)
- osnovni motivi njegovih pjesama: patnja, osamljenost, žena, ljubav

Ove su riječi crne od dubine

*Ove su pjesme zrele i bez buke.
- One su, tako, šiknule iz tmine,
i sada streme ko pružene ruke.*

stremiti - težiti

Nisam li pjesnik, ja sam barem patnik

i katkad su mi drage moje rane.

Jer svaki jecaj postati će zlatnik

a moje suze dati će đerdane.

đerdan - ogrlica

*- No one samo imati će cijenu,
ako ih jednom u perli i zlatu,
kolajnu vidim slavno obješenu,
ljubljeni dijete, baš o tvome vratu.*

*perle – staklene kuglice
kolajna - ogrlica*

- lirska misaona pjesma
- nalazi se u zbirci “Kolajna” (najljepša zbirka ljubavne poezije hrv. lirike)
- tema: pjesničko stvaralaštvo
- pjesnikove riječi su pune patnje, boli, one su “*crne od dubine*” jer dolaze iz njegove duše
- Ujević sumnja u sebe kao pjesnika (uvijek je težio ka savršenstvu)
- pjesnik je patnik = u toj patnji pronalazi inspiraciju za svoje pjesme
- iz svakog njegovog jecaja, iz svake njegove suze nastat će najljepši stihovi (najljepše pjesme nastaju iz najveće patnje)
- njegove pjesme “imati će cijenu”, vrijedit će jedino ako naiđu na čitatelja koji će prepoznati njihovu vrijednost i ljepotu
- stilska sredstva:
 - *epiteti: crne, zrele, pružene, drage, ljubljeni;

- *metafora: “riječi crne od dubine”
- *poredba: “streme ko pružene ruke”
- strofa: katrena
- stih: jedanaesterac
- rima: abab

TIN UJEVIĆ “Notturmo”

- *notturmo/nokturno* – umjetničko djelo (književno, glazbeno, likovno) koje predstavlja
noć, noćne prizore, noćna raspoloženja

*Noćas se moje čelo žari,
noćas se moje vjeđe pote;
i moje misli san ozari,
umrijet ću noćas od ljepote.*

pote - znoje

*Duša je strasna u dubini,
ona je zublja u dnu noći;
plačimo, plačimo u tišini,
umrimo, umrimo u samoći.*

zublja - baklja

- lirska misaona pjesma
- motivi: noć, užareno čelo, oznojene vjeđe, ljepota, duševni zanos, tišina, samoća, smrt
- tema: pjesnikovo nadahnuće izazvano ljepotom
- pjesnik je opijen ljepotom (ljepotom noći, žene, života...)
- ta ljepota preobražava pjesnikovu duhovnu unutrašnjost (osjećaj zanosa, sreće)
- preobrazba je vidljiva i na pjesnikovom vanjskom izgledu: užareno čelo, oznojene vjeđe
- taj duševni zanos je toliko velik da je spreman i umrijeti
- metafora: duša – zublja u dnu noći

TIN UJEVIĆ (1895.-1955.)

“Svakidašnja jadikovka”

- pjesma se nalazi u zbirci “Lelek sebra” (1916.)
- lirska misaona pjesma
- motivi: osamljenost, bespomoćnost, razočaranje, odbačenost, gubljenje iluzija
- tema: osamljenost pjesnika
- pjesma je podijeljena na četiri dijela:

I. dio - izražava osobnu pjesnikovu tragediju

- pjesnik se osjeća staro iako je mlad:

*“Kako je teško biti slab,
kako je teško biti sam,
i biti star, a biti mlad.”*

- pjesnikovo lutanje i ponižavanje izraženo je stihovima: “*I gaziti cestama, / i biti gažen u blatu...*”
- smatra da je rođen pod nesretnom zvijezdom: “*Bez sjaja zvijezde udesa
što sijaše nad kolijevkom...*”

II. dio - pjesnikovo prvo obraćanje Bogu

- pjesnik govori o svojim idealima iz mladosti koji sadrže ljepotu i sreću:

*“Bože, sjeti se
svih obećanja blistavih
što si ih meni zadao...”*

- život nije realizirao ideale iz mladosti, već je donio patnju, razočaranje i na kraju samoću
- pjesnik nam otkriva svoj težak život: trnje, kamenje, krvave noge, ranjeno srce, kosti umorne
- svoje patnje poistovjećuje s patnjama Isusa Krista:

*“I znaj da Sin tvoj putuje
dolinom svijeta turobnom
po trnju i kamenju...”*

- svoju samoću izražava stihovima:

*“I nema sestre ni brata,
i nema oca ni majke
i nema drage ni druga...”*

III. dio - pjesnikovo drugo obraćanje Bogu

- započinje stihom: “*Bože, žeže tvoja riječ...*”
- pjesnik je klonuo i ne vidi izlaz iz te svoje situacije
- jedini izlaz vidi u smrti, ili u ljubavi, odgovorima (zašto mu je život ispunjen gorčinom, razočaranjem i patnjom):

*“Jer meni treba moćna riječ
jer meni treba odgovor,
i ljubav, ili sveta smrt...”*

IV. dio - izražava potpunu tragičnost pjesnika: “Jer mi je mučno biti slab, / jer mi je mučno biti sam...”

- želi biti jak i voljen: “*...kada bih mogao biti jak, / kada bih mogao biti drag...*”
- prerano izgubljena mladost:
“...no mučno je, najmučnije / biti već star, a tako mlad.”
- kompozicija: zatvorena (naglašava da su samoća, patnja i razočaranje u životu čovjeka neizbježni)

Tin Ujević

“Pobratimstvo lica u svemiru”

- lirska misaona pjesma
- tema: svijest o zajedništvu
- pobratimstvo: zajedništvo ljudi - svim ljudima zajednički su: snovi, misli, lutanja, grijesi, snaga, teret sudbine...
- osnovna misao: život je božanski vječan, a čovjek je dio svemira
- 1. strofa – pjesnikovo ohrabrenje - nismo sami u svojim nevoljama, snovima
 - i drugima se događa ono što i nama
 - ... ”*Ima i drugih nego ti*
 - koji nepoznati od tebe žive tvojim životom.*”...
- 2. strofa – pjesnikovo upozorenje
 - svoje misli i razmišljanja dijelimo sa drugima
 - čovjek je dio cjeline
- 3. i 4. strofa - oduvijek je čovjek “dijelio” s drugima nešto svoje (misli, snove, sudbinu)
- 5. strofa – smatramo da smo bolji od drugih - osjećaj vlastite vrijednosti
- 6. strofa – svi smo isti, isto se ponašamo u zloći i radosti,
 - istu sudbinu “nosimo” – zajednička nam je sudbina
- 7. strofa – čovjek je dio svemira: ... ”*Ja sam u nekom tamo neznancu, i na zvijezdi dalekoj, raspreden...*”
- 8. strofa – svijest o vlastitoj individualnosti: “*Ja sam ipak ja, svojeglav*”

-Tin Ujević - pjesnik, prevoditelj, esejist, kritičar, boem

- najznačajnija i najoriginalnija ličnost hrvatskog pjesništva 20.st.
- rođen je u Vrgorcu 1891.g., a umro u Zagrebu 1955.
- OŠ završio je u Makarskoj, a gimnaziju u Splitu
- 1909. u Zagrebu upisuje Filoz. fakultet (1. put se pojavljuju u knjiž. sonetom „Za novim vidicima“)
- za života boravio je u Parizu, Beogradu, Sarajevu, Splitu, Zagrebu
- zbirke pjesama: *Lelek sebra* (1920.), *Kolajna* (1926.), *Auto na korzu* (1932.), *Ojađeno zvono* (1933.), *Žedan kamen na studencu* (1954.)
- osnovni motivi njegovih pjesama: patnja, osamljenost, žena, ljubav
- stvaralačke faze: a) rane pjesme – nastaju pod utjecajem Matoša (pisane sonetom)
 - prevladavaju domoljubni, pejzažni i intimni motivi
- b) prva faza - zbirke nastale u Parizu (*Lelek sebra*, *Kolajna*), prožete samoćom, patnjom i ljubavlju (utjecaj Baudelairea), pisane sonetom
- c) druga faza – okreće se misaonoj poeziji (teme: čovjek i njegovo stvaranje, priroda)
 - zastupljen je slobodan stih (*Auto na korzu*, *Ojađeno zvono*)
- d) treća faza – donosi pjesnikovo mirenje sa svijetom i samim sobom
(*Žedan kamen na studencu*)

Tin Ujević

„Božanska žena, gospo nepoznata“ (IX.)

- iz zbirke pjesama *Kolajna* (kolajna – ogrlica)
- lirski ljubavna pjesma
- tema: nedostižnost voljene žene
- motivi: božanska žena, gospa nepoznata, strepnja, zlato, srce, sunce, mjesec
- pjesnik se obraća nepoznatoj ženi (plod njegove mašte)
- čezne za ljubavlju, strepi od siline osjećaja i od ženine ljepote
- simbolika ženskog imena Beata (Blažena) – donijela bi mu blaženstvo i sreću
- ostaje mu samo san i sveprisutno pitanje: tko je ona, što je ona, gdje je ona?
- pjesnički oblik: sonet
- rima: abba abba cdd cdd
- stih: jedanaesterac
- uzori: Petrarca, trubaduri, Matoš
- stilska sredstva:
 - *retoričko pitanje – ...“ dokle, i kamo mene misliš vući?“ ...
 - *metafore: zlatni zvekir – njegova ljubav
beščutna vrata – njeno srce

Tin Ujević “Visoki jablani”

- iz zbirke pjesama “Auto na korzu”
- lirski misaona pjesma
- tema: uloga pjesnika u društvu

suprotnost:

oni

mi

<i>visoki jablani (pjesnici, umjetnici)</i>	- obični „mi“ („prizemni“ ljudi)
<i>šire obzore svijeta</i>	- uskogrudni (ograničenih nazora)
<i>snažni (zahvaljujući patnji)</i>	- slabi, nemoćni
<i>imaju polet orlova (polet u umjetničkom stvaranju)</i>	- rezignirani (bezvoljni, ravnodušni)
<i>vođe za slobodu prava (glasni, bune se, usamljeni)</i>	- nenametljivi, tihi, „nestali“ u masi
<i>teže ka višim oblicima života (“u visine“)</i>	- teže ka materijalnom („u dolini“)

- pjesnici su ti koji prepoznaju ljudsku patnju, sve ljepote ovoga svijeta
- ljudi nisu svjesni njihove uloge u društvu
- pate zbog toga što ne mogu ostale uzdignuti do svojih visina, oni su neshvaćeni i neprihvaćeni

od tzv. običnih ljudi

- kraj pjesme: pesimizam – ljudi ne čitaju poeziju
- „*samo zvijezde, samo zvijezde*“ – težnja za višim oblicima života
- strofe imaju nejednak broj stihova
- ritam pjesme: usporen – postignut prebacivanjem